

Innst. 393 L

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Prop. 81 L (2010–2011)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om endringer i gravferdsloven og enkelte andre lover

Til Stortinget

1. Sammendrag

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet foreslår i proposisjonen endringer i gravferdsloven og kirkeloven, begge lover fra 1996. Formålet er å legge bedre til rette for å ivareta behovene til religiøse og livssynsmessige minoriteter i forbindelse med gravlegging.

Bakgrunnen for hovedforslagene er NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke. Det vises videre til behandlingen av St.meld. nr. 17 (2007–2008), jf. Innst. S. nr. 287 (2007–2008), vedrørende den framtidige organisering av forholdet mellom stat og kirke. I kirkeforliket, avtalen 10. april 2008 mellom partiene på Stortinget, heter det at dagens lovgivning på området gravferdsforvaltning videreføres, men at det samtidig gjøres tilpasninger som ivaretar minoritetene.

Departementet sendte et notat om endringer i gravferdsloven og kirkeloven på høring sommeren 2010, og notatet med et sammendrag av høringssvarene ble behandlet av Kirkemøtet november 2010 og gitt en overveiende positiv omtale (konklusjon gjengitt s 9 i proposisjonen).

Departementet foreslår også enkelte andre endringer i gravferdsloven. Noen av endringene i gravferdsloven får konsekvenser for kirkeloven. I tillegg foreslås enkelte andre endringer i kirkeloven som departementet mener det er behov for å gjennomføre på bakgrunn av de erfaringer som til nå er gjort med

gravferdsloven. I proposisjonen foreslås også to justeringer, henholdsvis i helligdagsloven og i lov om Opplysningsvesenets fond.

Når det gjelder gravferdsloven, foreslår departementet en faneparagraf, der det heter at

«gravlegging skal skje med respekt for avdødes religion eller livssyn».

Gravplassmyndighetene og andre bør i rimelig grad imøtekomme religiøst og livssynsmessig begrunnede ønsker ved gravlegging. Bestemmelsen innebærer at det skal tas hensyn til de særskilte behov som medlemmer av tros- og livssynsminoriteter har i forbindelse med gravferd, og at det er hensynet til avdødes religion eller livssyn som skal tillegges særlig vekt. Den innebærer en tilskyndelse i retning av å legge forhold praktisk til rette, og også å ta i bruk den myndighet organene har til å fravike gjeldende regelverk når dette er rimelig og nødvendig for å imøtekomme slike ønsker.

Bestemmelsen retter seg mot dem som sørger for gravferden, mot begravellesbyråer og andre som medvirker ved gjennomføringen, mot dem som driver krematorier og gravplasser, mot kirkelig fellesråd og andre som utøver forvaltningsmyndighet etter gravferdsloven og tilhørende forskrifter, og mot kommuner og andre som tilrettelegger grunnlaget for gravferdsforvaltning og drift av gravplasser.

Videre skal gravferdslovens navn og begrepsbruk gjøres livssynsnøytrale. Betegnelsen «kirkegård» er derfor gjennomgående erstattet med «gravplass». Betegnelsen «vigsling» erstattes med «seremoni».

Departementet vil styrke muligheten for gravlegging i særskilt tilrettelagt grav. Etter gjeldende lov skal hver kommune ha gravplass med ledige graver for minst 3 pst. av kommunens befolkning. Lovforslaget klargjør at en forholdsmessig rimelig andel av

disse skal være særskilt tilrettelagt for å imøtekomme religiøse og livssynsmessige minoriteters behov. Mindre kommuner vil kunne samarbeide om å ivareta behovet for særskilt tilrettelagte graver. Lovforslaget klargjør også at det ikke kan vedtas utvidelse eller annen vesentlig endring av gravplass uten at vedkommende kommune har gitt tilslutning til det.

Departementet foreslår å forlenge fristen for gravlegging fra 8 til 10 dager etter dødsfallet. Det er forutsatt at det fins tilfredsstillende kjølt oppbevaringsrom. I motsatt fall har kirkelig fellelsråd plikt til å forkorte fristen. Fristen kan ellers forlenges ytterligere når det foreligger tungtveiende grunner.

Lovforslaget innebærer at kremasjon blir en normalordning, med mindre det er kjent at dette vil stride mot avdødes ønske. Departementet vil ellers i denne omgang ikke fremme forslag om endring av reglene for avgift ved kremasjon, men i stedet vurdere å oppnevne et utvalg for å utrede behovet for endringer i hele systemet for avgifter og annen brukerbetaling ved gravferd.

Lovforslaget innebærer at tros- og livssynssamfunn blir likestilt når det gjelder å gjennomføre seremonier ved åpning av ny gravplass eller gravfelt. Departementet foreslår at det etableres et kontaktforum vedrørende gravferd for de ulike tros- og livssynssamfunnene som er virksomme i den enkelte kommune. Flere kommuner kan samarbeide om dette. Møter holdes minst en gang i året.

Departementet foreslår en ny bestemmelse (§ 23 a) for å sikre en bedre og mer ensartet forvaltning av krigsgraver og krigsgravplasser. Bestemmelsen viderefører praksis på området i samsvar med internasjonale forpliktelser.

Når det gjelder kirkeloven, foreslår departementet tilpasninger i loven til den nye organiseringen av prestetjenesten.

Departementet foreslår en hjemmel for lovbestemte kirkelige organer til å kreve politiattest for tilsetting i kirkelige stillinger, lønnet eller ulønnet, og for å utføre frivillige oppgaver eller ha verv som medfører arbeid med eller omsorg for mindreårige (§ 29).

Departementet foreslår å oppheve kravet om medlemskap i Den norske kirke for å kunne tilsettes som lærer ved teologisk fakultet. Dette er i tråd med gjeldende praksis. Videre innføres klageadgang for visse kirkelige organers vedtak etter offentlighetsloven. Det foreslås å utvide unntaket fra ugildhetsbestemmelsen i kirkeloven til å gjelde ikke bare biskopen, men også prost eller prest som rådsmedlemmer.

Departementet foreslår dessuten noen mindre lovtekniske justeringer i kirkeloven som følge av forslagene om endringer i gravferdsloven, og enkelte mindre endringer vedrørende tilsetting i Kirkerådets

sekretariat, tilpasning til barnelovens bestemmelser og kirkebokføring.

Hva angår økonomiske og administrative konsekvenser, vil forslaget om at kirkelig fellelsråd pålegges kostnadsansvaret for gravferd i særskilt tilrettelagt grav i en annen kommune medføre at noen kostnader som nå belastes private, blir et kommunalt finansieringsansvar. Det er ikke mulig nøyaktig å tallfeste de økonomiske konsekvensene av bortfallet av privatfinansiering. Endringer i meldingsrutiner innebærer en administrativ forenkling for Kirkelig fellelsråd. Forslaget om politiattest vil primært ha ressursmessige følger for politiet (ca. 190 kroner pr. attest). Proposisjonen angir forsøksvis antall tilsetninger og frivillige som vil være aktuelle.

Når det gjelder øvrige lovendringer, er betegnelsen «gravplass» framfor «kirkegård» innført i fem andre lover. Etter henstilling fra Almanakk-komiteen ved Universitetet i Oslo er en faktafeil i helligdagsloven rettet. Bestemmelsen om en tomtefesteinstruks i § 5 i lov om Opplysningsvesenets fond er fjernet på bakgrunn av Høyesteretts dom 12. mai 2010 om tomtefesteinstruksen (Rt. 2010 side 535), jf. også Ot.prp. nr. 60 (2007–2008) og Innst. O. nr. 79 (2007–2008).

2. Komiteens merknader

2.1 Endringer i gravferdsloven mv.

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tor Bremer, Svein Gjelseth, Anna Ljunggren, Hadia Tajik, Truls Wickholm og lederen Marianne Aasen, fra Fremskrittspartiet, Jon Georg Dale, Tord Lien og Bente Thorsen, fra Høyre, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Henning Warloe, fra Sosialistisk Venstreparti, Aksel Hagen, fra Senterpartiet, Johannes Rindal, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser innledningsvis til proposisjonen.

Komiteen viser til at det sentrale formål med endringsforslagene er å legge bedre til rette for at behovene som religiøse og livssynsmessige minoriteter har i forbindelse med gravlegging, kan ivaretas.

Komiteen anser at departementet, i de forslag til endringer som legges frem, i stor grad imøtekommer de signaler som har kommet frem i NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke og St.meld. nr. 17 (2007–2008) Staten og Den norske kirke.

Komiteen viser også til kirkeforliket (politisk avtale 10. april 2008 mellom stortingspartiene om det framtidige forholdet mellom stat og kirke), der heter det i punkt 5 om gravferdsforvaltningen at dagens lovgivning på området videreføres. Samtidig gjøres det tilpasninger som ivaretar minoritetene.

I Innst. S. nr. 287 (2007–2008) viser komiteen til den politiske avtalen om stat og kirke (kirkeforliket) og understreker i den sammenheng (side 15) de hensyn som ved kirkelig forvaltning må ivaretas overfor dem som tilhører andre tros- og livssynssamfunn eller som ikke har tilknytning til noe bestemt tros- eller livssynssamfunn. At kirkegårdsmyndigheter opptrer med respekt og forståelse, blant annet i kontakten med de pårørende, uansett avdødes eller pårørendes tro og livssyn, mener komiteen er et viktig hensyn. Komiteen uttaler videre i innstillingen at det må vurderes tiltak som bedre kan sikre at dette hensynet ivaretas, og viser til at departementet, sammen med representanter for kirkegårdsmyndighetene og tros- og livssynssamfunnene, er innstilt på å foreta en gjennomgang av slike spørsmål, og at også tilpasninger i gravferdsloven vil bli tatt opp i den forbindelse.

Komiteen slutter seg til at de foreslåtte endringene i proposisjonen langt på vei vil bidra til å imøtekomme og legge til rette for viktige behov for å oppfylle trosfriheten og ønsker som tros- og livssynssamfunnene har i forbindelse med gravferd i et flerkulturelt samfunn med økt tros- og livssynsmessig mangfold.

Kunnskap, kjennskap og samhandling – årlig møte

Komiteen slutter seg til at det er viktig at den lokale gravferdsmyndigheten gjennom møter legger til rette for gjensidig kunnskap, kjennskap og samhandling. Det må være et siktemål å imøtekomme behov og ønsker om respekt fra ulike tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet.

Hovedbestemmelse om hensynet til avdødes religion eller livssyn

Komiteen ser det slik at den nye faneparagrafen uttrykker den praksis som er innarbeidet i mange kommuner. Komiteen vil også vise til innbyggerundersøkelsen, som ble gjennomført av Direktoratet for IKT og forvaltning (Difi) i januar 2010. Denne viser at det er bred tilfredshet med de kirkelige tjenestene. Den norske kirke scorer høyt når det gjelder å behandle folk med respekt, ha evne til å være imøtekommende, til å lytte og til å forklare beslutninger. Det er grunn til å anta at dette ikke minst relaterer seg til folks møte med kirken i forbindelse med gravferd.

Komiteen vil i denne forbindelse understreke viktigheten av at det så langt som mulig også legges til rette for livssynsnøytrale seremonirom i forbindelse med gravferd, i tråd med verdighetsmålet slik det uttrykkes i den nye faneparagrafen.

Særskilt tilrettelagte graver

Komiteen er positiv til at kostnadsansvaret for tilrettelagt grav, også når gravlegging skjer i annen

kommune, likestilles økonomisk med grav i egen kommune. Komiteen registrerer at det i høringsuttalelsen har kommet frem flere forslag om at den økonomiske ordningen bør utvides til også å gjelde folk som ufrivillig blir plassert i annen kommune eller i en del av hjemkommunen som ikke søker til hjemstedets gravplass. Forslag om å innføre et system tilsvarende det svenske, hvor hjemkommunen betaler grav for sine innbyggere, uavhengig av om vedkommende gravlegges i bostedskommunen eller ikke, er også innkommet.

Komiteen merker seg at departementet vil vurdere å nedsette et utvalg for å utrede behovet for endringer i hele systemet for avgifter og brukerbetaling ved gravferd.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at det vil være mest praktisk og ubyråkratisk at kostnaden ved særskilt tilrettelagt grav dekkes av Kirkelig fellesråd, som foreslått i proposisjonen. Det er ikke hensiktsmessig at en enkeltfaktura, som det her dreier seg om, skal dekkes av kommunen. Flertallet forventer at kommunene bevilger tilstrekkelige ressurser til at kirkelig fellesråd kan ivareta dette, uten at det skjer på bekostning av andre oppgaver. Flertallet understreker at kommunen har budsjettansvar for kirkelig fellesråd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ser muligheten for at det å dekke kostnad i forbindelse med kjøp av gravplass i annen kommune enn bostedskommunen kan gå utover det ordinære driftsbudsjettet til kirkelig fellesråd.

Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at det økonomiske ansvaret må legges direkte til kommunen.

Disse medlemmer foreslår at § 6 annet ledd synliggjør at ansvaret for å dekke kostnadene til særskilt tilrettelagte graver er kommunens og ikke kirkelig fellesråds. Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«§ 6 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Ved gravlegging i grav som er særskilt tilrettelagt for å imøtekomme religiøse og livssynsmessige minoriteters behov, dekkes kostnadene av hjemkommunen når denne ikke selv har anlagt slike graver.»

Kirkegård – betegnelse og beliggenhet

Komiteen ser at en endring av betegnelsen kirkegård ikke får betydning ut over å være et begrep som skal brukes i lovverket. Endringen får derfor

ingen betydning for dagens praksis i forbindelse med hvilket navn som benyttes lokalt.

Komiteen legger videre til grunn at oppheving av kirkeloven § 2 første ledd annet punktum medfører at kommunen som ansvarlig myndighet for oppretting av nye kirkegårder i størst mulig grad søker å legge slike ved eller i nærhet av kirker.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til forslaget om gjennomgående å endre begrepet «kirkegård» til «gravplass» i lovverket. Disse medlemmer mener begrepet «gravplass» av de fleste i dag forstås som en enkelt grav, og at dette derfor ikke vil bli oppfattet som betegnelse for dagens kirkegårder. Disse medlemmer støtter kirkens vurdering om at det beste vil være å benytte betegnelsen «gravlund» i lovteksten, da dette harmonerer bedre med dagens begrep.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Lovens tittel skal lyde:

Lov om gravlund, kremasjon og gravferd (gravferdsloven).

Uttrykket «kirkegård» endres til «gravlund» (ikke «gravplass») i gravferdsloven og enkelte andre lover, på tilsvarende punkter som i lovutkastet under I, III og IV i Prop. 81 L (2010–2011).»

Innvielse av ny gravplass

Komiteen ser betydningen av og respekterer at de ulike tros- og livssynssamfunn har behov for å innvie stedene som skal brukes til graver. Komiteen vil bemerke at på samme måte som den kristne majoriteten har behov for å bli gravlagt i vigslet jord, er dette like viktig for de ulike tros- og livssynssamfunn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, understreker at retten til å vigsle nye gravplasser ikke innskrenkes med den nye lovteksten.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det er mange sterke innvendinger mot at selve begrepet vigsling tas ut av loven, og formuleringen i høringsnotatet vil kunne oppfattes slik at den adgangen Den norske kirke har etter dagens lovgivning til å vigsle kirkegård, begrenses.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«§ 5 første punktum skal lyde:

Tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet skal gis anledning til å gjennomføre vigsling og annen seremoni når en ny gravplass tas i bruk.»

Disse medlemmer er opptatt av å legge forholdene til rette for at ingen trossamfunn skal føle seg krenket, og mener at det heller ikke må medføre at de trossamfunn som opplever vigsling av gravplassen som en viktig handling, blir fratatt denne muligheten.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet kjenner også til at Karmøy kirkelige fellesråd i 1995 la til rette et gravferdsareal som ikke er vigslet. Tilbud om «nøytral» gravplass er også kjent fra nabokommunene. Det opplyses om at ingen pr. 23. august 2010 har ønsket å benytte seg av tilbudet.

Frister ved gravferd og kremasjon

Komiteen vil bemerke at det er stor forskjell mellom de ulike trossamfunn for når begravelse skal finne sted. I tillegg har en del, uavhengig av trossamfunn, av ulike grunner behov for å avholde begravelse senere enn den fastsatte fristen. Med bakgrunn i dette mener komiteen det er viktig at den lokale gravferdsmyndighet kan gi dispensasjon fra den fastsatte frist innenfor lovverket og at de fremdeles kan være fleksible for å imøtekomme de ulike behov, tradisjoner og gravleggingstidspunkt som finnes, både ved kistebegravelse og kremasjon.

Komiteen ser at det er behov for å utvide dagens frist for kremasjon og gravlegging, og går inn for at fristen settes til senest 10 virkedager etter dødsfallet. Det legges til grunn at den foreslåtte forlenget frist bare kan praktiseres der det er tilfredsstillende kjølt oppbevaringsrom for kister. Videre er det forutsatt at kremasjon skal skje i godkjent krematorium. Komiteen går inn for å endre forslaget til lovvedtak §§ 10 og 12 i tråd med dette.

Komiteen legger til grunn som en viktig forutsetning at fleksibiliteten ikke skal gi en generelt forlenget tid før begravelse finner sted, men gi større mulighet til å innfri de pårørendes ønsker og ta menneskelige hensyn både når det gjelder tidlig begravelse og når det gjelder de som trenger noe lengre tid.

Askespredning

Komiteen er positiv til at departementet sender ut et rundskriv med en presisering av dagens regelverk med hensyn til at askespredning kan foretas i rennende vann i visse områder med øde preg.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet,

Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at flertallet av høringsinstansene som har uttalt seg, mener at regelverket for askespredning bør liberaliseres. Flertallet ønsker at departementet på egnet måte vurderer hvordan dette kan imøtekommes, utover det varslede rundskrivnet som skal presisere dagens regelverk.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til det gjeldende regelverket knyttet til askespredning og mener det er behov for en liberalisering av dette. Etter disse medlemmers mening bør det i større grad være opp til den enkelte å avgjøre hvilket sted asken skal spres på, uten å gå veien om søknad til fylkesmannen. Det bør være opp til den enkelte å avgjøre om man eksempelvis vil spre asken på egen eiendom. Det bør i tillegg gis en generell tillatelse til askespredning i utmark og større innsjøer mv., i tillegg til de områder som fremgår av proposisjonen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for utvidelse av adgangen til askespredning og fremme sak for Stortinget om dette.»

Lovregulering av kirkelig medvirkning ved askespredning

Komiteen registrerer og forstår at mange prester har ulikt syn når det gjelder deltakelse ved askespredning, dette ut fra egne teologiske overbevisninger. En oppheving av § 20 annet ledd femte punktum vil innebære at prester ikke har reservasjonsrett til å delta ved askespredning dersom dette ikke blir ivaretatt gjennom kirkelig forordning.

Komiteen har merket seg og er positiv til at både Kirkemøtet og Presteforeningen i høringsuttalelsene er opptatt av at den hjemmelen som tidligere lå i § 20 annet ledd femte punktum, blir ivaretatt gjennom kirkelig forordning.

Saksbehandlingsregler vedrørende krematorium og gravplass

Komiteen registrerer at forslaget om å oppheve bestemmelsen om menighetsmøtets uttalerett i gravferdsloven § 4 tredje ledd av noen kan oppfattes som en svekking av det kirkelige lokaldemokratiet.

Kremasjon som gravferdsform

Komiteen viser til at det ved utferdigelse av Lov om Ligbrænding i 1898 (Oth. Prp. No. 8. 1898) for første gang ble åpnet adgang til kremasjon i Norge.

Komiteen ser at det kan virke urimelig at dersom en velger kremering må det betales privat for dette, selv om kremasjon gjennomføres langt rimeligere enn kostnadene som er forbundet med opparbeidelse og bruk av kistegraver. Kostnaden har også veldig store variasjoner.

Komiteen støtter at det settes i gang en utredning for å likestille kremasjon og kistebegravelse økonomisk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til og støtter de fleste som har uttalt seg om å likestille kremasjon og kistegravlegging som gravferdsform, og mener at dette bør skje så snart som mulig. Med bakgrunn i at kremasjon gjennomføres langt rimeligere enn kostnadene som er forbundet med opparbeidelse og bruk av kistegraver, så vil dette på sikt redusere kommunenes kostnader.

Disse medlemmer går inn for å fjerne lovfestingen i § 10 av at det kan kreves avgift for kremasjon (gjeldende lovs åttende ledd og nytt sjetted ledd i lovforslaget). Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«§ 10 åttende ledd oppheves.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener kommunene må sørge for at de to gravferdsformene likestilles i økonomisk forstand, slik at retten til fri grav blir utvidet til også å omfatte rett til kremasjon uten avgift. Disse medlemmer vil derfor fjerne henvisningen til avgift for kremasjon i § 21 og fremmer følgende forslag:

«§ 21 annet ledd skal lyde:

Avgifter for bruk av seremonirom og feste av grav fastsettes av kommunen etter forslag fra fellesrådet.»

Komiteens medlemmer fra Høyre går inn for å likestille ulike former for begravelse, men mener det må være opp til den enkelte kommune om det skal kreves avgift. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«§ 21 annet ledd skal lyde:

Avgifter for bruk av seremonirom, kiste- eller urnegrav og feste av grav fastsettes av kommunen etter forslag fra fellesrådet.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre vil foreslå at gravferdsloven blir endret slik at kommunen avgjør om det skal kreves avgift for kistegravlegging eller kremasjon ut fra lokale forhold.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget hvor kommunene selv gis mulighet til å fastsette de ulike avgiftene for ulike gravferdsformer.»

Krigsgraver

Komiteen støtter endringen i loven om utenlandske krigsgraver i Norge og forutsetter at det organ som får tillagt ansvaret med vedlikehold av disse, kompenseres fullt ut av staten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at statistikk over krigsdødsfallene som ble utarbeidet i 1948, antyder at i overkant av 10 000 nordmenn falt under andre verdenskrig. De fleste av disse er gravlagt i Norge under krigen på gravsteder som de nærmeste etterlatte hadde ansvar for og råde over. Det finnes ingen sentral registrering over disse gravene. Mange ligger på gravsted sammen med sine nærmeste. I noen tilfeller har graven en mer offisiell karakter ved at lokalsamfunnet har reist gravminne som forteller at det der hviler en som har falt for Norge. Flertallet viser til at i tilfeller der det er reist et mer offisielt minnesmerke på graven, vil lokal kirkegårdsmyndighet normalt sørge for stell av graven. Etter gravferdsforskriftens § 27 kan kirkegårdsmyndigheten dessuten frede enkeltgraver med gravminner når det foreligger grunner til det. Flertallet understreker at departementet har anbefalt at denne adgangen benyttes når norske krigsgraver ellers ville blitt slettet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ser det som merkelig og inkonsekvent at ordningen ikke omfatter nordmenn som falt i kamp i 1940 eller senere. Disse falt gjerne langt fra hjemstedet, slik at pårørende ikke har hatt mulighet til gravstell osv.

Disse medlemmer mener det representerer en klar diskriminering at gravene til norske falne ikke er sikret på samme måte som f.eks. tyske eller engelske krigsgraver som har fredning for alltid, stell på statens regning og fritak for festeavgift. Disse medlemmer vil også peke på at mange av disse gravene står i fare for bli slettet dersom ikke pårørende søker om å få forlenge festeperioden, eller det lokale kirkelige fellestråd ivaretar disse. Disse medlemmer mener det bør være slik at også norske falnes graver kan erklæres som krigsgraver etter

krav fra pårørende eller etter vedtak i det lokale kirkelige fellestråd etter nærmere fastsatte vilkår.

Minnesmerke over falne uten egne graver (som f.eks. krigsseilere) bør også regnes som krigsgrav.

Med bakgrunn i dette mener disse medlemmer at norske krigsgraver også skal «forvaltes med den verdighet som deres egenart tilsier», og at staten likestiller disse med utenlandske krigsgraver. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at norske krigsgraver blir forvaltet med den verdighet som deres egenart tilsier, og likestille disse med utenlandske krigsgraver.»

2.2 Endringer i kirkeloven

Komiteen registrerer at det som følge av endringer i gravferdsloven også er nødvendig å foreta endringer i kirkeloven. I tillegg foreslås det endringer i andre lover, blant annet tilpasninger i loven til den nye organisering av prestetjenesten, hjemmel for å innhente politiattest for tilsetting i kirkelige stillinger og for å utføre enkelte typer frivillig arbeid.

Tilpasninger til ny organisering av prestetjenesten

Komiteen ser behovet for endring i kirkeloven. Endringen får som konsekvens at det blir noe større rom for å gjøre tilpasninger i den lokalkirkelige organisering til også å gjelde samarbeid for kirkelig fellestråd i prostier hvor ikke alle sokn hører til samme kommune. Komiteen ser det som viktig at soknet fortsatt kan bli hørt i spørsmål om arbeidsfordeling blant prestene, økning eller reduksjon av presteressursene i soknet, samt spørsmål om økning eller reduksjon av tallet på gudstjenester. Dette er av vesentlig interesse for soknet. Komiteen ser at de foreslåtte endringene til sammen kan frata eller svekke soknets innflytelse i viktige lokalkirkelige spørsmål.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til alminnelige krav til saksbehandling og Tjenesteordning for menighetsprester § 15 som fastslår at berørte menighetsråd skal gis anledning til å uttale seg før ny instruks og fordeling av arbeid mellom prester fastsettes (jf. kirkeoven § 34). Flertallet ser det derfor ikke som naturlig eller nødvendig at denne typen saksbehandlingsregler fortsatt gis i kirkeloven.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at forslaget om å oppheve § 9 femte ledd kan medføre at prostene i større

grad enn før kan endre tjenestetilbudet i et sokn uten at soknerådet får mulighet til å uttale seg om dette.

Disse medlemmer går med bakgrunn i dette inn for å opprettholde gjeldende § 9 femte ledd, med den endring at det er soknerådet som skal uttale seg. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«§ 9 femte ledd skal lyde:

Før vedkommende myndighet treffer avgjørelse, skal soknerådet uttale seg om endring i fordelingen av arbeidet mellom prestene i prestegjeld der det er tilsatt mer enn én prest.»

Politiattest

Komiteen registrerer at høringsuttalelsene var samstemmig positive til at det fremmes forslag om hjemmel for utstedelse av barneomsorgsattest. Komiteen viser til at en slik attest alene ikke er nok til å forhindre overgrep. Fremleggelse av politiattest kan derfor ikke erstatte andre tiltak som innhenting av referanser, spørsmål stilt under intervju, gode forebyggende generelle rutiner i barne- og ungdomsarbeid osv. Innhenting av slik attest er således noe som må komme som et tillegg til annet forebyggende arbeid, og må ikke bli en sovepute.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at flere av de instanser som har uttalt seg, ønsker en tydeligere lovgivning med plikt til å innhente politiattest. Det påpekes at det kan bli problematisk dersom det skal være opp til arbeidsgivers eller oppdragsgivers skjønn om det skal kreves politiattest for det enkelte tilfelle. Disse medlemmer ser at bestemmelsen slik den er foreslått, vil skape behov for at det utarbeides nasjonale retningslinjer både for ansatte og frivillige.

Disse medlemmer mener at lovgivningen på dette punkt må være tydeligere og fremmer derfor følgende forslag:

«§ 29 annet ledd skal lyde:

Lovbestemte organer i Den norske kirke skal kreve fremleggelse av barneomsorgsattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd, av person som lønnet eller ulønnet skal tilsettes, utføre oppgaver eller inneha tillitsverv der vedkommende vil ha omsorg for eller oppgaver knyttet til mindreårige.»

2.3 Endringer i andre lover

Komiteen anser endring i lov om helligdager og helligdagsfred som en kurant oppklaring i forbindelse med hvilken dato første påskedag faller på.

Komiteen slutter seg til de endringer som er foreslått i lov om Opplysningsvesenets fond og som dermed oppfyller Høyesteretts dom av 12. mai 2010.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

§ 5 første punktum skal lyde:

Tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet, skal gis anledning til å gjennomføre vigsling og annen seremoni når en ny gravplass tas i bruk.

Forslag 2

§ 6 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Ved gravlegging i grav som er særskilt tilrettelagt for å imøtekomme religiøse og livssynsmessige minoriteters behov, dekkes kostnadene av hjemkommunen når denne ikke selv har anlagt slike graver.

Forslag 3

§ 9 femte ledd skal lyde:

Før vedkommende myndighet treffer avgjørelse, skal soknerådet uttale seg om endring i fordelingen av arbeidet mellom prestene i prestegjeld der det er tilsatt mer enn én prest.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sørge for at norske krigsgraver blir forvaltet med den verdighet som deres egenart tilsier, og likestille disse med utenlandske krigsgraver.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 5

§ 10 åttende ledd oppheves.

Forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 6

Lovens tittel skal lyde:

Lov om gravlund, kremasjon og gravferd (gravferdsloven).

Uttrykket «kirkegård» endres til «gravlund» (ikke «gravplass») i gravferdsloven og enkelte andre lover, på tilsvarende punkter som i lovutkastet under I, III og IV i Prop. 81 L (2010–2011).

Forslag fra Høyre og Venstre:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for utvidelse av adgangen for askespredning og fremme sak for Stortinget om dette.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 8*

§ 21 annet ledd skal lyde:

Avgifter for bruk av seremonirom og feste av grav fastsettes av kommunen etter forslag fra fellesrådet.»

Forslag 9

§ 29 annet ledd skal lyde:

Lovbestemte organer i Den norske kirke skal kreve fremleggelse av barneomsorgsattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd, av person som lønnet eller ulønnet skal tilsettes, utføre oppgaver eller inneha tillitsverv der vedkommende vil ha omsorg for eller oppgaver knyttet til mindreårige.

Forslag fra Høyre:*Forslag 10*

§ 21 annet ledd skal lyde:

Avgifter for bruk av seremonirom, kiste- eller urnegrav og feste av grav fastsettes av kommunen etter forslag fra fellesrådet.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre:*Forslag 11*

Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget hvor kommunene selv gis mulighet til å fastsette de ulike avgiftene for ulike gravferdsformer.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k t i l l o v

om endringer i gravferdsloven og enkelte andre lover

I

I lov 7. juni 1996 nr. 32 om kirkegårder, kremasjon og gravferd gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravferdsloven).

Uttrykket ”kirkegård” endres til ”gravplass” i:

1. Overskriften i kapittel 1
2. § 1 første, annet og tredje ledd
3. Overskriften i § 2 og § 2 første og annet ledd
4. § 3 første og annet ledd

5. Overskriften i § 4 og § 4 første og tredje ledd

6. Overskriften i § 5 og i selve bestemmelsen

7. § 6 første og annet ledd

8. § 7 første ledd

9. Overskriften i § 8 og § 8 første ledd

10. § 14 første og annet ledd

11. § 18 annet og tredje ledd

12. § 21 første ledd

13. § 22

14. § 25 annet ledd

Overskriften i § 1 skal lyde:

§ 1. *Grunnleggende bestemmelser*

§ 1 nytt første ledd skal lyde:

Gravlegging skal skje med respekt for avdødes religion eller livssyn.

§ 2 første ledd annet punktum oppheves.

§ 4 første ledd skal lyde:

Anlegg, utvidelse, nedleggelse eller annen vesentlig endring av gravplass og bygninger på gravplass kan ikke skje *uten etter tilslutning fra kommunen og med tillatelse* fra bispedømmerådet. Bispedømmerådet kan sette vilkår for tillatelsen.

§ 4 tredje ledd oppheves.

§ 5 skal lyde:

§ 5. *Innvielse av ny gravplass*

Tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet, skal gis anledning til å gjennomføre en seremoni når en ny gravplass tas i bruk. En slik høytidelighet må ikke utformes eller gjennomføres slik at den forhåner eller på en krenkende eller sårende måte viser ringeakt for de andre tros- eller livssynssamfunnene som gravlegger sine medlemmer på den samme gravplassen.

§ 6 første ledd skal lyde:

Avdøde personer som ved dødsfallet hadde bopel i kommunen har rett til fri grav på gravplass her. Det samme gjelder dødfødte barn når *moren eller faren* har bopel i kommunen.

§ 6 annet ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Ved gravlegging i grav som er særskilt tilrettelagt for å imøtekomme religiøse og livssynsmessige minoriteters behov, dekkes kostnadene av kirkelig fellesråd i hjemkommunen når denne ikke selv har anlagt slike graver.

§ 9 annet ledd siste punktum skal lyde:

Ektefelles rett etter denne bestemmelsen gjelder tilsvarende for person som levde i *ekteskapsliknende samboerskap* med avdøde da dødsfallet fant sted.

§ 9 sjette ledd oppheves.

§ 10 skal lyde:

§ 10. *Kremasjon*

Kremasjon kan skje med mindre det er kjent at det var i strid med avdødes ønske.

Kremasjon skal skje i godkjent krematorium og senest 10 virkedager etter dødsfallet.

Begjæring om kremasjon fremsettes av den som sørger for avdødes gravferd.

Minst 3 dager før kremasjonen skal finne sted, skal krematoriet varsle politiet på dødsstedet om begjæringen. Fristen omfatter den dag da kremasjonen skal finne sted, men ikke den dag da varsel gis. Lørdag, helligdag og dag som etter lovgivningen er likestilt med helligdag, regnes ikke med i fristen.

Politiet kan kreve kremasjonen utsatt dersom det er grunn til å tro at det vil bli besluttet sakkyndig likundersøkelse i medhold av straffeprosessloven § 228.

Når kremasjonen har funnet sted, skal asken samles i en urne som deretter forsegles og merkes. Urnen skal oppbevares på en betryggende måte fram til gravleggingen. Urnen oppbevares av krematoriet eller *gravplassmyndigheten* i den kommunen hvor gravleggingen skal finne sted.

For kremasjon kan det kreves avgift.

§ 11 annet og tredje punktum oppheves.

§ 12 første ledd skal lyde:

Dersom avdøde ikke er blitt kremert, skal gravlegging skje senest 10 virkedager etter dødsfallet.

§ 13 skal lyde:

§ 13. *Unntak fra reglene om frist for kremasjon og gravlegging*

Fristene i § 10 annet ledd og § 12 gjelder ikke når avdødes legeme skal nyttes i samsvar med bestemmelsene i lov 9. februar 1973 om transplantasjon, sykehusobduksjon og avgivelse av lik m.m. eller det er besluttet sakkyndig likundersøkelse i medhold av straffeprosessloven § 228.

Kirkelig fellesråd kan forlenge fristene i § 10 annet ledd og § 12 dersom det foreligger tungtveiende grunner for det.

Dersom vilkårene for oppbevaring av kiste tilsier det, skal kirkelig fellesråd forkorte fristene i § 10 annet ledd og § 12.

Kirkelig fellesråds avgjørelse etter denne paragraf kan ikke påklages.

§ 20 annet ledd femte punktum oppheves.

§ 23 nytt tredje ledd skal lyde:

Den som har forvaltningsansvaret for gravlegging i kommunen, innbyr minst en gang i året de tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet til et møte for å drøfte hvordan tros- og livssynssamfunnens behov ved gravferd kan ivaretas. Møtet kan avholdes som et felles møte for flere kommuner.

Ny § 23 a skal lyde:

§ 23 a *Krigsgraver*

Graver for utenlandske soldater og krigsfanger (krigsgraver) fra første og andre verdenskrig skal være fredet uten tidsbegrensning, holdes i hevd og forvaltet med den verdighet som deres egenart tilsier.

Departementet kan gi nærmere regler om forvaltning og vedlikehold av krigsgraver, krigsgravplasser og krigsminnesmerker.

II

I lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke gjøres følgende endringer:

§ 2 første ledd tredje punktum skal lyde:

Hvert sokn hører til ett *prosti*.

§ 2 første ledd fjerde punktum oppheves.

§ 2 annet ledd første punktum skal lyde:

Endringer i den kirkelige inndeling og navn på kirke, *sokn*, *prosti* og bispedømme fastsettes av Kongen.

§ 3 nr. 4 annet ledd annet punktum oppheves.

§ 5 tredje ledd skal lyde:

I prosti hvor ikke alle sokn hører til samme kommune, og i kommuner med særlig mange sokn, kan departementet foreta tilpasninger av bestemmelsene om kirkelig fellesråd.

§ 6 femte ledd skal lyde:

Biskopen kan bestemme at en annen prest enn soknepresten skal være medlem av menighetsrådet. Biskopen bestemmer også hvordan prestene skal være varamedlemmer for hverandre.

§ 9 femte ledd oppheves. Nåværende sjette til niende ledd blir femte til åttende ledd.

§ 11 annet ledd skal lyde:

Før vedkommende myndighet treffer avgjørelse, skal menighetsmøtet gis anledning til å uttale seg om

oppføring eller nedlegging av kirke, og om deling, sammenslåing eller andre endringer i grensene for sokn.

§ 14 annet ledd bokstav b skal lyde:

b) anlegg, drift og forvaltning av gravplasser,

§ 15 første ledd bokstav b skal lyde:

b) utgifter til anlegg og drift av gravplasser,

§ 25 tredje ledd, nytt tredje punktum skal lyde:

Tilsettingsmyndighet kan delegeres til et tilsettingsråd.

§ 29 skal lyde:

§ 29. *Krav om medlemskap. Politiattest*

Kirkelig tilsatte og ombud skal være medlem av Den norske kirke. Departementet kan dispensere fra kravet når særlige grunner tilsier det.

Lovbestemte organer i Den norske kirke kan kreve fremleggelse av barneomsorgsattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd, av person som lønnet eller ulønnet skal tilsettes, utføre oppgaver eller inneha tillitsverv der vedkommende vil ha omsorg for eller oppgaver knyttet til mindreårige.

§ 37 nytt annet ledd skal lyde:

Opplysninger som nevnt i første ledd, kan etter nærmere bestemmelser av departementet inntas i medlemsregister for Den norske kirke, jf. § 3 nr. 10.

§ 38 annet ledd, nytt annet og tredje punktum skal lyde:

Vedtak etter offentlighetsloven som er truffet av menighetsrådet eller kirkelig fellesråd, kan påklages til bispedømmerrådet. Vedtak etter offentlighetsloven som er truffet av bispedømmerrådet, kan påklages til Kirkerådet.

§ 38 tredje ledd bokstav b skal lyde:

b) Kirkelig tilsatte som i denne egenskap har medvirket ved tilretteleggelsen av grunnlaget for en avgjørelse, eller ved tidligere avgjørelse i samme sak, skal alltid anses som ugild når saken behandles i et lovbestemt kirkelig organ. Biskopen regnes ikke som kirkelig tilsatt i forhold til denne bestemmelse. *Det samme gjelder prost og annen prest som enten i kraft av sin stilling eller etter oppnevning av biskopen er medlem av et organ for soknet.*

III

I følgende bestemmelser skal uttrykkene "kirkegård" og "kyrkjegard" endres til "gravplass":

1. lov 23. oktober 1959 nr 3 om oreigning av fast eiendom § 2 første ledd nr. 1.
2. lov 13. juni 1969 nr. 25 om trudemssamfunn og ymist anna § 18 første og annet ledd.
3. lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt § 2-5 annet ledd (2) b. 2.
4. lov 15. juni 2001 nr 59 om stiftelser § 6 a).

IV

I lov 4. juli 2003 nr. 74 om hundehold gjøres følgende endringer:

§ 6 annet ledd bokstav b skal lyde:

b) i parker, på gravplasser, på og ved skoler, barnehager og anlegg for lek, idrett, sport eller rekreasjon,

§ 6 fjerde ledd skal lyde:

Kommunen kan gi forskrift om at hunder ikke har adgang til barnehager, skolegårder eller gravplasser.

V

I lov 7. juni 1996 nr. 33 om Opplysningsvesenets fond gjøres følgende endringer:

§ 5 annet ledd oppheves.

§ 5 nåværende tredje ledd blir nytt annet ledd.

VI

I lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred gjøres følgende endring:

§ 2 bokstav e) skal lyde:

e) første påskedag (første søndag etter første fullmåne som inntreffer på eller etter 21. mars),

VII

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 1. juni 2011

Marianne Aasen

leder

Bente Thorsen

ordfører

